

Prof. nadzw. dr Stanisław DAWIDZIUK
Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie

NAUKA O PRZEDSIĘBIORCZOŚCI®

Artykuł omawia przedsiębiorczość jako naukę oraz wprowadza w arkana przedsiębiorczości i jej rolę w zakresie społeczno-gospodarczym. Naukę o przedsiębiorczości analizować należy na różnych płaszczyznach w skali mikro (w odniesieniu do równych podmiotów gospodarczych) i skali makro (obejmująca całą gospodarkę narodową oraz jej uwarunkowania i powiązania z problemami ekonomiczno-społecznymi gospodarki światowej). Całościowe spojrzenie na złożone zjawisko przedsiębiorczości może zapewnić użyteczną wiedzę i lepsze przygotowanie do znalezienia właściwego dla siebie miejsca w życiu społeczno-zawodowym, dostarcza też podstawy teoriopoznawcze do dalszego jej rozwoju, a także wyzwolenia aktywności zawodowej. Nauka o przedsiębiorczości podnosi też problem relacji między przedsiębiorczością a innowacyjnością oraz kreatywnością a osobowością.

WPROWADZENIE

Wprowadzenie w arkana przedsiębiorczości i jej rolę w zakresie społeczno-gospodarczym stwarza podstawę do tworzenia nauki o niej. Arsenal zagadnień zawarty w nauce o przedsiębiorczości jest tak duży, że nie można jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie: czy przedsiębiorczości można się nauczyć? Na przykład: inteligencja, sztuka, wizja, intuicja, itp. należą przecież do cech osobowości. Znajomość nut, czy też alfabetu nie zapewnia wirtuozostwa, komponowania, tworzenia poezji, itd. Życie dowodzi, że identyczne przygotowanie nie prowadzi do identycznych sukcesów. Wiedza w tej materii jest konieczna, w skali mikro pozwala osiągnąć mikro sukcesy, a przede wszystkim rozwój aktywności.

Skoro w powszechnym znaczeniu przedsiębiorczość interpretowana jest jako cechy osobowości, a także jako istotny czynnik osiągania sukcesu, to jedni uważają, że to wrodzona cecha osobowości, inni zaś, że to sposób zachowania, umiejętność, której można się nauczyć.

Z anatomicznego punktu widzenia cecha ta ma swoje źródło w systemie nerwowym. System nerwowy człowiek generalnie dziedziczy po przodkach, podobnie jak i inne systemy. Wychowanie i praca człowieka nad sobą mogą ukształtować lub zmienić pewne własności systemu nerwowego [3, 5, 13 s. 3].

Własności te wrodzone i te nabyte są tylko podstawą, na której pod wpływem oddziaływania środowiska kształtuje się człowiek zdolny do adoptowania się w nim. W tej sytuacji przez analogię można stwierdzić o wrodzonej i nabytej przedsiębiorczości.

Celem artykułu jest prezentacja przedsiębiorczości jako nauki zapewniającej użyteczną wiedzę, umożliwiającą znalezienie przez pracownika właściwego miejsca w życiu społeczno-zawodowym oraz wyzwolenie aktywności zawodowej.

CEL NAUKI O PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Powierzchnowa analiza sytuacji społeczno-gospodarczej stwarza podstawę do wprowadzenia pojęcia „nauka o przedsiębiorczości”. To przecież ona umożliwia opanowanie podstawowej wiedzy ekonomicznej, marketingowej, zarządczej, finansowej i socjalno-społecznej, która pozwala zrozumieć mechanizmy funkcjonowania gospodarki rynkowej. Wyzwała także inicjatywę aktywnego udziału w życiu społeczno-

-ekonomicznym. Wiedza ta pozwala również wybrać odpowiednią ścieżkę zawodową polegającą na dobrym przygotowaniu się do potrzeb rynku.

Znajomość nauki o przedsiębiorczości ma spełnić przede wszystkim dwa cele. Po pierwsze dostarczyć wiedzy merytorycznej i umiejętności służących do zrozumienia tego, co dzieje się w otoczeniu, w którym żyjemy oraz do podejmowania racjonalnych decyzji, efektem których są określone konsekwencje społeczno-gospodarcze.

Rozumienie tych procesów, które nieustannie zachodzą i w których uczestniczymy jest niezbędne dla racjonalnego i aktywnego postępowania.

Po drugie, znajomość teorii przedsiębiorczości wyzwala aktywność przedsiębiorczą i świadomość menedżera w zakresie aktywnego współuczestniczenia w procesach społeczno-gospodarczych. W naszej rzeczywistości podstawowymi celami są: pobudzenie tendencji do samopoznania, samoanalizy i samorealizacji, wzrost sprawności menedżerskiej dzięki poszerzeniu horyzontów i perspektyw postrzegania i rozumienia rzeczywistości, przy równoczesnej zwiększonej zdolności trafnego podejmowania decyzji, dostarczenie niezbędnej wiedzy i umiejętności o charakterze strategicznym i operacyjnym w problematyce gospodarczej i stosunkach interpersonalnych.

Być przedsiębiorczym to być aktywnym, innowacyjnym i zaradnym na każdym odcinku swojej działalności, w celu osiągnięcia jak największych możliwości realizowania życiowych aspiracji, zaspokajania potrzeb własnych, rodziny i społeczeństwa.

Potrzeby nasze są różnorodne. Dotyczą one takich potrzeb materialnych, jak: żywność, ubieranie, własne mieszkanie oraz możliwość korzystania z nowoczesnych środków łączności i transportu. Ponadto każdy człowiek pragnie zaspokojenia różnych potrzeb kulturalnych i duchowych wynikających z określonego systemu wartości. Potrzebna jest m.in.: akceptacja, poczucie przynależności, szacunku i życzliwości wobec siebie i innych. Osoba przedsiębiorcza rozwija własną osobowość i dąży do stania się taką, na jaką ją potencjalnie stać.

Konieczna jest potrzeba indywidualnej wolności oraz poczucia bezpieczeństwa. System demokracji parlamentarnej w Polsce stwarza instytucjonalne i prawne ramy uzyskania wolności każdego człowieka, tzn. swobody odnośnie głoszenia swoich poglądów, miejsca zamieszkania i pracy, stylu życia, rodzaju i struktury konsumpcji, a także możliwości

przynależności do organizacji i partii politycznych odpowiadających przekonaniom.

Korzystanie z takiej wolności nie uprawnia do przekraczania powszechnie uznanych norm etycznych i obowiązujących norm prawnych, bo mogłoby się ono przerodzić w anarchię zagrażającą porządkowi publicznemu.

Potrzeba wolności wiąże się także z bezpieczeństwem, którego zapewnienie powinno stać się jednym z głównych obowiązków państwa. Potrzeba bezpieczeństwa ma wymiar nie tylko policyjnoprawny, związany z ochroną przed fizycznym i psychicznym zagrożeniem, ale także aspekt społeczny. Ważne jest zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego przede wszystkim ludziom starym, chorym, niezdolnym do pracy oraz dotkniętym różnymi wypadkami losowymi, którzy wymagają pomocy, a nawet opieki ze strony powołanych do tego instytucji publicznych.

Podstawą zaspokajania indywidualnych potrzeb każdego człowieka w gospodarce rynkowej mogą być dochody osiągnięte przez niego dzięki osobistej zaradności i przedsiębiorczości działania.

Zapewnienie potrzeb zbiorowych czy publicznych wymaga dużych środków finansowych zgromadzonych w formie podatków, a następnie odpowiednie ich rozdzielanie pomiędzy najważniejsze i najpilniejsze cele społeczne.

Wielkość tych środków może być wypracowana tylko dzięki przedsiębiorczości wszystkich zatrudnionych. W firmach wytwarza się różnorodną produkcję, świadczy rozmaite usługi, osiąga dochody z pracy i z własności. Dzięki dochodom możliwe staje się nabycie różnorodnych dóbr i usług, jak również sfinansowanie instytucji publicznych, które zapewniają nam bezpieczeństwo i wolność.

ANALIZA POJĘCIOWA NAUKI O PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Naukę o przedsiębiorczości rozpocząć trzeba od analizy pojęciowej oraz od interpretacji najprostszej i najlepiej znanej jednostki organizacyjnej, jaką jest gospodarstwo domowe. To tutaj rodzą się potrzeby związane z utrzymaniem rodziny i wychowaniem jej członków na przedsiębiorczych i prawych obywateli kraju. W rodzinie kształtują się odpowiednie postawy moralne i etyczne oraz zainteresowania, a także dziedziczone są doświadczenia pracy u przedsiębiorcy lub na własny rachunek. Gospodarstwa rodzinne zgłaszają na rynku gotowość do podjęcia pracy (podaż pracy) o różnym poziomie kwalifikacji, zgłaszają także popyt na różnorodne usługi i produkty.

Z myślą o lepszym zaspokojeniu potrzeb w przyszłości członkowie rodzin płacą podatki urzędowi skarbowemu i lokują w bankach część uzyskanych dochodów. Każde gospodarstwo domowe podejmuje ważne decyzje, które wywierają istotny wpływ na funkcjonowanie firm na rynku, a tym samym i całej gospodarki narodowej.

W sferze gospodarowania przedsiębiorczość oznacza w praktyce umiejętność poszukiwania i odkrywania wciąż nowych, atrakcyjnych rynków zbytu oraz nieustanne poszukiwanie klienta.

W związku z tym firmy są zmuszone doskonalić metody wytwarzania, reformować organizację pracy i sposoby zarządzania, podnosić jakość produkcji i szybko dostosowywać strukturę asortymentową produkcji do aktualnych i przyszłych

wymagań rynku. Dzięki takim innowacjom firma jest w stanie przetrwać, a nawet rozwijać się i umocnić swoją pozycję konkurencyjną na rynku krajowym i zagranicznym.

Tak interpretowana przedsiębiorczość powstała w gospodarce kapitalistycznej. To gospodarka kapitalistyczna wyzwoliła zdolność do przekształcenia ludzkiej chęci osiągania dużego zysku w umiejętności produkcyjne i usługowe [9, 17].

Żadna administracyjna władza centralna nie jest w stanie wyzwoić takiej sprawności i innowacyjności jak bezwzględna walka o zysk i dążenie do pomnażania bogactwa indywidualnego, jakie wyzwolił kapitalizm oparty na prywatnej własności środków produkcji [4, 10].

PRAWA RYNKU

Poznanie praw rynku, nie tylko jego pozytywnych skutków, ale i zagrożeń (zwłaszcza dla tych podmiotów gospodarczych i tych pracowników, którzy nie umieją lub nie zdołają się dostosować do jego konkurencyjnych wymagań) opiera się na zrozumieniu mechanizmów działania przedsiębiorczości. Rynek towarowy wiąże się nierozzerwalnie z rynkiem pracy, rynkiem kapitałowym i pieniężnym, a także dewizowym (każdy kraj prowadzi wymianę handlową z innymi krajami). Bez uwzględnienia różnych rynków i odpowiadających im instytucji nie jesteśmy w stanie zrozumieć mechanizmów wymuszających przedsiębiorczość działania w każdym elemencie gospodarki krajowej.

Całościowe spojrzenie na funkcjonowanie rynków i wzajemnych związków między nimi jest konieczne do zrozumienia zagrożeń związanych z bezrobociem i inflacją, pogłębiającą się nierównością w podziale dochodów między różne grupy społeczne itp. Jest również niezbędne do stosowania skutecznych sposobów zwalczania lub ograniczania różnorodnych negatywnych zjawisk towarzyszących rozwojowi gospodarki rynkowej.

Zrozumienie mechanizmów działania przedsiębiorczości wymaga wiedzy o roli różnych instytucji finansowych, w tym zwłaszcza roli banku centralnego i budżetu państwa w gospodarce krajowej, funkcji państwa w podziale wytworzonych dochodów w celu sprawiedliwego zaspokojenia różnorodnych potrzeb publicznych, przede wszystkim integracji naszej gospodarki – członka unii z gospodarką pozostałych jej członków.

Zagadnienia przedsiębiorczości analizować należy na różnych płaszczyznach: w skali mikro, tzn. w odniesieniu do różnych podmiotów gospodarczych i skali makro – obejmującej całą gospodarkę narodową oraz jej uwarunkowania i powiązania z problemami ekonomicznymi gospodarki światowej.

Przedsiębiorczość nie jest celem samym w sobie, ale środkiem, za którego pośrednictwem są zaspokajane potrzeby, dzięki któremu jest możliwe osiągnięcie celów indywidualnych człowieka oraz celów wspólnych społeczeństwa.

Całościowe spojrzenie na złożone zjawisko przedsiębiorczości może zapewnić użyteczną wiedzę i lepsze przygotowanie do znalezienia właściwego miejsca pracy w odpowiednim sektorze gospodarki narodowej.

W biznesie wymaga się ciągłej przedsiębiorczości i systematycznego studiowania, bowiem ciekawość jest równie cenna jak wiedza. Najefektywniejsza współcześnie droga

rozwoju organizacji prowadzi poprzez przedsiębiorczość i pojawiające się w jej wyniku innowacje¹.

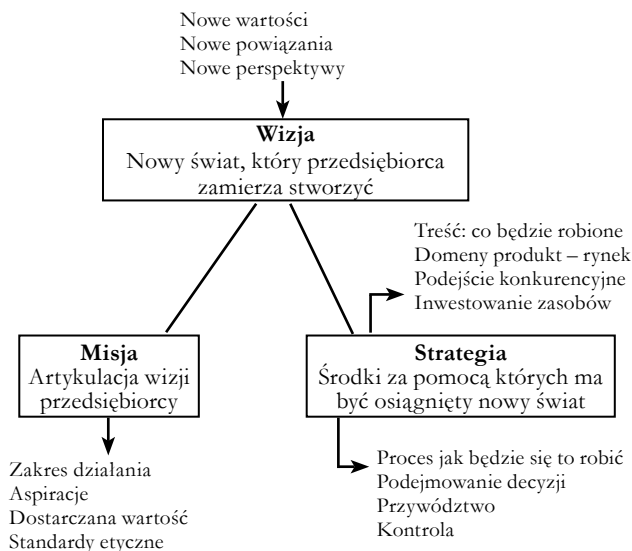
BADANIA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Dotychczasowe badania przedsiębiorczości są zdominowane przez spojrzenie ekonomiczne i wskutek tego są skupione na dość wąskim wycinku całego pola. Uwaga jest skierowana na wyjaśnienie, w jaki sposób biznesplany, strategie marketingowe, cechy osobiste ułatwiają przedsiębiorcom pozyskiwanie zasobów niezbędnych do uruchomienia nowych przedsięwzięć i promowania nowych produktów, idei, procesów kreujących bogactwo [16].

Z punktu widzenia strategicznego, w procesie przedsiębiorczości wizja, misja i strategia przeplatają się ze sobą (rys. 2). Każdy z tych składników reprezentuje sobą zarówno pewien aspekt rzeczywistości mającej być stworzoną przez przedsiębiorcę, jak i środki, za pomocą których zamierza on ten świat stworzyć [18, s. 19-46].

Przedsiębiorczość jest wyzwaniem dla każdego, życie pokazało, że przedsiębiorcą nikt się nie rodzi, człowiek po prostu nim się staje.

Przedsiębiorczość to nie tylko recepta na opanowanie recesji gospodarczej, wzrost klasy średniej, robienie kariery w biznesie, ale również ciekawy świat wielu niespodzianek. Wiadomym jest, że na sukces nie ma gotowej recepty. Jest on wypadkową wielu czynników i trudno jest stwierdzić, który z nich jest ważniejszy czy najważniejszy. Doświadczenie zawodowe, osobowość, skłonność do podejmowania ryzyka, pomysłowość i zdolność do szybkiej reakcji oraz adaptacji do zmieniającego się otoczenia, rynek, klimat gospodarczy, szczęście mniej lub bardziej sprzyjające danemu rodzajowi działalności oraz wiele innych czynników składa się na odniesienie sukcesu.

Rys. 1. Wizja, misja i strategia w procesie przedsiębiorczości.

Źródło: Ph. A. Wickham, *Strategie Entrepreneurship. A Decision-Making Approach to New Venture Creation and Management*, Harlow 2001, s. 175.

¹ Najbardziej wszechstronny, oparty na badaniach empirycznych opis procesu innowacji został przedstawiony przez uczonych z Minnesota Innovation Research Program. Zob. Yan de Ven H., D. E. Polley, R. Garud, S. Yenkataraman, *The Innovation Journey*, New York 1999 [19].

Sukces można uprawdopodobnić tak samo, jak staramy się pomóc losowi, aby pokierował zdarzeniami na naszą korzyść i doprowadził nas do zamierzonego celu.

Indywidualne i zbiorowe potrzeby mogą być urzeczywistniane jedynie wtedy, gdy wyzwolą przedsiębiorczość. Przedsiębiorczość zatem to istota rozwoju przedsiębiorców, twórców firm, to istota konkurencyjności firm, innymi słowy gospodarczego rozwoju kraju.

Przedsiębiorczość obejmuje szeroką gamę zagadnień, począwszy od uruchamiania nowych przedsięwzięć, a skończywszy na zarządzaniu rozwojem, od koncepcji do tworzenia wartości [1]. Identyfikowanie szans, formułowanie wizji, wypracowanie koncepcji biznesu, ocena i realizacja strategii, pozyskiwanie niezbędnych zasobów i kompetencji, wykorzystywanie okazji pojawiających się w czasie szybkiego rozwoju, podtrzymywanie zachowań przedsiębiorczych, porzucanie działalności gospodarczej w sposób tworzący wartość – to bez wątpienia istotne obszary tworzenia bogactwa firm, a w tym jej przewagi strategicznej. Wszystko to podkreśla dużą wagę przedsiębiorczości zarówno dla realnej gospodarki, jak i dla społeczeństwa. Przedsiębiorczość jako pragmatyczny sposób zachowań można studiować, analizować i przedsiębiorczości można nauczać.

W tworzącej się erze przedsiębiorczości skupionej na wiedzy, uwaga organizacyjna jest kluczowym zasobem, którego eksploatacja stanowi dla wielu krytyczny czynnik powodzenia [18, s. 19-46].

Przedsiębiorczość przywiązuje nadmierną wagę do normatywnego podporządkowania oczekiwaniom społecznym, co ogranicza poszukiwanie „elastycznego zestawu narzędzi”, które są aktywnie i strategicznie kreowane oraz wykorzystywane przez uczestników firm dążących do nadania sensu otaczającemu światu [11, s. 545-564].

Twórczość przedsiębiorcy polega na ustrukturalizowaniu nowego przedsięwzięcia wokół wytworzonego przez ludzi, niewykorzystywanego przez innych, pomysłu dostarczenia odbiorcy większej wartości niż dotychczas. Klimat społeczno-ekonomiczny może jedynie wspomagać lub tłumić przedsiębiorczość, mniej lub bardziej mobilizując przedsiębiorców, którzy są motorem napędowym aktywności przedsiębiorczej i zrećnie poruszają się w rozmaitych sieciach społecznych. Tak doszliśmy do kapitału społecznego, który stanowi nieodłączne dopełnienie kapitału finansowego. Zdolność przedsiębiorców do jedynie samodzielnego działania jest uzależniona od gęstych, trwałych sieci społecznych, w których oni działają.

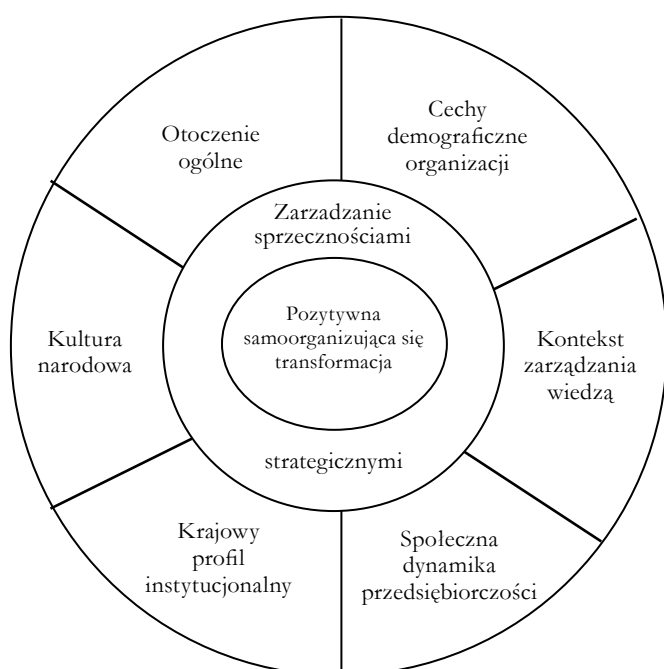
Można powiedzieć, że wzrost wymogów w stosunku do zarządzania wiedzą podkreśla znaczenie działań kadry menedżerskiej w tym obszarze i tworzy potencjał wspomagania przedsiębiorczości.

ROLA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W GOSPODARCE

Przedsiębiorczość jest od dawna uznawana za koło zamachowe rozwoju ekonomicznego, jak również za bezdyskusyjny nośnik transformacji gospodarek centralnie planowanych. Patrząc z punktu widzenia danego kraju konkurującego na arenie międzynarodowej widać, że konkretna firma jest ulokowana w specyficznym dla danego kraju uporządkowaniu instytucjonalnym [2, s. 994-1003].

Przedsiębiorczość organizacyjną należy badać biorąc pod uwagę czas, a nie tylko statyczność [15, s. 77-81]. Statyczne ujęcie przedsiębiorczości przenosi zagadnienie przyczynowości do wnętrza „czarnej skrzynki”. Nie wiemy np., w jaki sposób przedsiębiorczość generuje rentę ekonomiczną [7].

Wprowadzając do rozważań o przedsiębiorczości składnik czasu jesteśmy w stanie pogłębić rozumienie trudnej do uchwycenia i mało przejrzystej współewolucji firmy (infrastruktury strategicznej firmy) i otoczenia. Wówczas ujawni się też duża rola pozytywnej, samoorganizującej się transformacji (rys. 3). Nieodłącznym składnikiem współewoluowania firmy i jej otoczenia jest nieoczekiwane silne oddziaływanie modeli mentalnych na efektywność firmy, podzielanych wspólnie przez liderów strategicznych². Co więcej, grupy strategiczne i pojedyncze firmy są zaangażowane w ciągły proces stanowienia otoczenia konkurencyjnego jako swoistej mapy poznawczej.

Rys. 2. Koło współewolucji organizacji i jej otoczenia.

Źródło: Jackson B.G. 2000. *A Fantasy Theme Analysis of Peter Senge Learning Organization*. The Journal of Applied Behavioural Sciences”, nr 2, s. 193-209, [8].

Ostatnio przedsiębiorczość stanowi coraz częstsza odpowiedź na spadek efektywności, który przejawia się w różnych wymiarach i na różnych poziomach.

Wiele z przedsięwzięć podejmowanych na obrzeżach przedsiębiorczości charakteryzuje się nieprzydatnością dla praktyki. Oddziaływania rządu zawsze odgrywają dużą rolę w kształtowaniu pola gry dla przedsiębiorców.

Czasami można odnieść wrażenie, że jedyną rzeczą rosnącą szybciej od firm szybko rozwijających się, są regulacje i brzemię administracyjne narzucone przez politykę.

Przedsiębiorczości nie tworzą jednorazowe przedsięwzięcia i programy oparte na prostych, szybkich i uważanych za trwałe rozwiązaniach podejmowanych z różnych powodów. Proces jej krzewienia przebiega prawidłowo dzięki właściwej kombinacji zaangażowania i kompetencji osadzonej w koncepcyjnej strukturze i dającej metodologiczne podstawy do efektywnego działania. Nie mająca podstaw metodologicznych polityka przedsiębiorczości zachęca do aroganckich i nieodpowiedzialnych poczynań, staje się karykaturą efektywnej działalności przepełnioną niedorzecznościami. Początkiem wyjścia z prawdopodobnego impasu jest uświadomienie sobie przez twórców polityki przedsiębiorczości, że znaczna część kłopotów wynika z dotkliwej przypadłości braku podłoża teoretycznego, który utrudnia zespolenie mądrości intelektualnej z pragmatyczną wiedzą. Dostarczana przez rząd infrastruktura prawna, finansowa czy też administracyjna ma wspomagać przedsiębiorczość, społeczeństwo, ma cenić przedsiębiorczość, a przedsiębiorcy mają mieć długofalową perspektywę przyszłego sukcesu.

W szczególności każdy program ożywienia przedsiębiorczości jest przejściowy i niewiarygodny bez zmiany teorii działania stosowanej przez uczestników (interesariuszy) teje przedsiębiorczości.

Krzewienie przedsiębiorczości jest złożonym procesem społecznym, którego nieefektywność ma swoje korzenie w niekompetencji i tolerancji wobec niej, w zmienności celów legislacji, w obawach przed ryzykiem oraz w braku jawności informacyjnej. Na tym podłożu powstają ogromne reakcje obronne. Uczestnicy przedsiębiorczości uważają „zbiór gier” za niemożliwy do zmiany, widzą go jako nieodłączną cechę ożywiania przedsiębiorczości i nie mają nadziei na dokonanie istotnych przeobrażeń. Doświadczają oni sytuacji podwójnego związania: jeżeli stawia czoła „grom”, to okażą się nieskuteczni, ale z kolei ignorowanie gier prowadzi do bezsilności i braku efektywności. Przyznanie kluczowej roli kompetencji całości społecznej do świadomego przekształcania swojej teorii działania, umiejętnościom uczestników przedsiębiorczości do oceny i przeobrażenia procesów uczenia się, w których działają – oto dobry punkt wyjścia do wypracowania pożądanej interwencji.

Wspólne uczenie się uczestników przedsiębiorczości jest procesem odpowiadania na zmiany czynników oraz uwarunkowań działania poprzez wykrywanie i korygowanie nieprawidłowości, pomyłek i błędów w teorii działania przyjmowanej w sieci interesariuszy, tworzącej określoną społeczność. W niedostatkach polityki przedsiębiorczości należy widzieć konsekwencję poważnych zakłóceń efektywnego uczenia się, utrudniających lub wręcz uniemożliwiających tworzenie i uznawanie teorii działania oraz kwestionowanie jej dzięki nieustannej refleksji krytycznej.

IDEA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Ideałem przedsiębiorczości jest dynamiczne społeczeństwo, które ceni przedsiębiorczość i sprzyja temu procesowi. Przedsiębiorcy przynoszą nowe idee i wprowadzają nowe życie w zastane struktury, kreują nowe rodzaje działalności, dają świeże spojrzenie na utrwalone praktyki, kwestionują prawie wszystko, rezygnują z samozadowolenia oraz tworzą bogactwo dla siebie i dla innych. Współczesnym dążeniem do przedsiębiorczego społeczeństwa towarzyszy jednakże

² Zjawisko to jest szczególnie widoczne na poziomie grupy strategicznej. Zob. B. G. Jackson, *A Fantasy Theme Analysis of Peter Senge Learning Organization*, „The Journal of Applied Behavioural Sciences”, 2000, nr 2, s. 193-209 [8]; J. D. Osborne, Ch. J. Stubbart, A. Ramaprasad, *Strategic Groups and Competitive Enactment*, „Startegic Management Journal”.

nadmierny optymizm nie uwzględniający znaczenia, jakie ma dla ludzi przedsiębiorczych autonomia i wolność [6, s. 752-766, 12, 14].

Jak zatem ustanowić prawo zezwalające na wszystko, co służy przedsiębiorczemu tworzeniu bogactwa? Aby dokonać czegoś nowego; trzeba powrócić do źródeł – ogromną rolę odgrywa tu bardzo specyficzne nastawienie umysłu. Jaka jest stawka? Uwolnić zorganizowaną działalność ludzi – głównie ich pełną pasję proaktywność, innowacyjność i podejmowanie ryzyka – od wszystkich przeszkód i ograniczeń. Dzisiaj chciałoby się to wszystko wytłumaczyć i opisać nie tyle jako dzieło bez wad, lecz jako aktywność pełną autentyczności, która jest uosobieniem nieograniczonego tworzenia i wykorzystywania szans. Dzieło przedsiębiorcy mówi o nim więcej niż wszystko to, co mogą napisać o nim teoretycy zarządzania.

PODSUMOWANIE

Zaprezentowany w artykule materiał ukazuje szeroką gamę zagadnień związanych z przedsiębiorczością – począwszy od uruchomienia nowych przedsięwzięć, a skończywszy na zarządzaniu rozwojem, od koncepcji do tworzenia nowych wartości.

Artykuł podkreśla znaczenie nauki o przedsiębiorczości zarówno dla realnej gospodarki, jak i dla społeczeństwa.

LITERATURA

- [1] **BIRLEY S., MUZYKA D. 2000.** *Mastering Entrepreneurship. The Complete MBA Companion in Entrepreneurship.* Financial Times/Prentice Hall Harlow.
- [2] **BUSENITZ L.W., GOMEZ C., SPENCER J.W. 2000.** *Country Institutional Profiles: Unlocking Entrepreneurial Phenomena.* Academy of Management Journal, nr 5.
- [3] **CIESLIK J. 2006.** *Przedsiębiorczość dla ambitnych. Jak uruchomić własny biznes.* Wyd. Akademickie i profesjonalne, Warszawa.
- [4] **DIETL J., SAPIJASZKO Z. 2003.** red. *Oczekiwania biznesu wobec wyższych studiów menedżerskich – Materiały konferencyjne,* Łódź.
- [5] **FRĄCZKIEWICZ-WRONKA A., GREWIŃSKI M. 2012.** *Przedsiębiorczość w Polsce – bariery i perspektywy rozwoju.* Wyd. Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP w Warszawie.
- [6] **FU-LAI YU T. 2001.** *Towards a Theory of the Entrepreneurial State.* International Journal of Social Economics, nr 9.
- [7] **HUNT S.D. 2000.** *A General Theory of Competition: Resources, Competencies, Productivity, Economic Growth* Sage. Thousand Oaks.
- [8] **JACKSON B.G. 2000.** *A Fantasy Theme Analysis of Peter Senge Learning Organisation.* The Journal of Applied Behavioural Science, nr 2.
- [9] **JANASZ W. 2004.** red. *Innowacje w rozwoju przedsiębiorczości w procesie transformacji.* Wyd. Difin, Warszawa.
- [10] **JAREMCZUK K. 2008.** *Uwarunkowania przedsiębiorczości – różnorodność i zmienność.* Wyd. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. St. Tarnowskiego w tarnobrzegu.
- [11] **LOUNSBURY M., GLYNN M.A. 2001.** *Cultural Entrepreneurship: Stories, Legitimacy, and the Acquisition of Resources.* Strategic Management Journal, nr 6-7.
- [12] **MAKIELA Z. 2008.** *Przedsiębiorczość regionalna.* Wyd. Difin, Warszawa.
- [13] **„NARODZINY FIRMY” – Elementarz przedsiębiorczości.** Program Fundacji Gospodarczej NSZZ „Solidarność” i Departamentu Promocji Przedsiębiorczości Ministerstwa Przemysłu i Handlu, Warszawa 1991.
- [14] **RAJCHEL K., BUKOWSKA B., CHMIELOWIEC P., LIPSKI ST., PROTASOWICKI J., SŁOMSKI W., WIADERNY-BIDZIŃSKA K., WÓJCIK J.W. 2010.** *Model wspierania przedsiębiorczości na Mazowszu. Rezultaty projektu.* Wyd. Wyższa Szkoła Informatyki, Zarządzania i Administracji w Warszawie, Warszawa.
- [15] **SCHWARTZ R.G., TEACH R.D. 2000.** *Entrepreneurship Research: An Empirical Perspective.* Entrepreneurship Theory and Practice, nr 1.
- [16] **SHOONHOVEN C.B., ROMANELLI E. 2001.** *The Entrepreneurial Dynamics: The Origins of Entrepreneurship and Its Role in Industry Evolution,* Stanford University Press, Stanford.
- [17] **STRUŻYCKI M. 2006.** red. *Przedsiębiorczość w teorii i praktyce.* Wyd. Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.
- [18] **THORTON P.H. 1999.** *The Sociology of Entrepreneurship.* Annual Review of Sociology.
- [19] **YAN DE VEN H., POLLEY D.E., GARUD R., YENKATARAMAN S. 1999.** *The Innovation Journey.* Oxford University Press, New York.

THE SCIENCE OF ENTREPRENEURSHIP

SUMMARY

The article discusses entrepreneurship as science, introduces into ins and out of entrepreneurship and its role in the socio-economic sense, which creates the basis for creating science about it. The knowledge of the science of entrepreneurship should be analysed on various levels in micro scale (in reference to various economic subject) and in macro scale (covering the whole national economy and its conditions and connections with socio-economic problem of world economy) In addition, the panoptical approach to the complex entrepreneurship phenomenon can provide useful knowledge and better preparation for finding the right place for oneself in the socio-professional life. It also provides gnosiological basis for its further development as well as liberation of professional activity. It also undertakes the issue of relation between entrepreneurship and innovativeness as well as creativity and personality.